

СТВОРЕННЯ КРЕАТИВНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті охарактеризовано креативно-ігрове середовище як важливу складову підготовки вчителя іноземної мови в початковій школі. Звернено увагу на навчально-педагогічні ігри, проаналізовано їх роль у формуванні готовності педагога до навчання іноземної мови молодших школярів.

Ключові слова: вчитель іноземної мови, професійна підготовка, початкова школа, навчально-педагогічна гра.

Актуальність дослідження. Вихід України на міжнародний рівень, її участь у Болонському процесі зумовили необхідність підвищення якості національної освіти. У контексті означеного особливої ваги набуває підготовка майбутніх учителів іноземних мов, зокрема тих, які навчатимуть дітей молодшого шкільного віку, сприятимуть їх зацікавленню у вивченні іноземної мови як засобі спілкування. На наше переконання, створення креативно-ігрового середовища сприятиме формуванню необхідних умінь і навичок майбутніх педагогів для ефективного роботи з молодшими школярами.

Метою статті є охарактеризувати креативно-ігрове середовище у системі підготовки вчителів іноземних мов початкової школи.

Теоретико-методологічні основи підготовки вчителів іноземних мов висвітлено у працях О. Бігич, О. Гончарової, Т. Зубенко, Л. Морської, С. Ніколаєвої, В. Редька, С. Роман, Л. Чулкової та інших.

Результати аналізу наукової літератури і практичного досвіду педагогів свідчать, що майбутні вчителі іноземних мов недостатньо володіють теоретичними і методичними знаннями про вікові особливості молодших школярів, специфіку їх навчальної діяльності, використовують традиційні форми і методи роботи.

На основі аналізу наукових джерел та практичного досвіду педагогів основними проблемами відставання підготовки студентів від вимог сучасності

виокремлено: відсутність у студентів мотивації до оволодіння професією вчителя, небажання вчитатися, переважання теорії над практикою у системі роботи вищого навчального закладу, складність роботи вчителя, недостатній обсяг знань про специфіку навчально-виховного процесу школи, непрестижність вчительської професії у суспільстві, низька зарплатня педагогів. Підготовка майбутнього вчителя у вищому навчальному закладі, як правило, базується на лекційно-семінарських формах навчання. Зазвичай вони зорієнтовані на передачу знань, а не на активну участь студентів у практичній діяльності [2, с. 32].

Ставлячи за мету підготувати студента до ефективної організації навчально-виховного простору, формування зацікавлення молодших школярів у вивченні іноземної мови, ми дійшли висновку про необхідність створення середовища у ВНЗ, в якому б максимально розвивалися творчі потенції кожного студента. Аналізуючи різні форми та методи навчання, особливу увагу звернули на методи активного навчання (дискусії, співбесіди, практичні вправи, розв'язання педагогічних задач і психолого-педагогічних ситуацій, конфліктів, самостійне вивчення й аналіз наукової літератури і передового педагогічного досвіду (за П. Щербанем)), зокрема навчально-педагогічні ігри, які найбільш повно, на нашу думку, сприяють залученню майбутніх учителів до майбутньої професійної діяльності [6, с. 4]. Їх розуміли як моделювання педагогічних ситуацій з метою засвоєння студентами знань, умінь і навичок організувати навчальну діяльність учнів.

Стан розвитку вищої педагогічної освіти України сьогодні потребує вдосконалення змісту підготовки вчителів іноземної мови початкової школи, зберігаючи традиційну практику викладання професійно спрямованих дисциплін, збагативши її новими досягненнями [2, с. 37]. Для підготовки студентів ефективними є навчально-педагогічні ігри. Вчені підходять до характеристики їх особливостей з різних позицій, проте сутність і мету вбачають у формуванні й закріпленні професійних умінь та навичок у майбутніх фахівців. Дослідники вказують на розвиток комунікативних навичок,

самостійності, творчості, формування активної позиції майбутніх учителів у процесі використання такого методу. Через практичне використання своїх знань, умінь та навичок студент оволодіває професійною діяльністю, а не стає пасивним спостерігачем. Окрім того, використання ігор сприяє отриманню педагогічного досвіду студентами, оскільки через моделювання педагогічних ситуацій розвивається творче мислення майбутніх фахівців. Вони, вирішуючи завдання, вчаться організовувати уроки, ігри, індивідуальні, парні, групові, фронтальні форми роботи, знаходити причини невдач, вести бесіду, діалог, аналізувати та порівнювати результати роботи, таким чином розвиваючи у процесі навчання відповідні уміння та навички.

Проблеми професійної підготовки вчителів із використанням ігор представлено у працях Л. Волкової, М. Воровки, В. Коломієць, І. Куліш, О. Штепи та інших.

З метою створення креативно-ігрового середовища вивчали досвід використання різних форм навчальної діяльності, опрацьовували новинки методичної літератури, добирали дидактичні ігри та послуговувалися наочними матеріалами для підвищення ефективності організації навчання студентів. Окреслили три основні напрями діяльності (за М. Ляховицьким, З. Дандерс) [5, с. 12–13]:

- 1) вивчення передового педагогічного досвіду;
- 2) використання досягнень методики навчання іноземної мови;
- 3) самостійний пошук удосконалення організації навчальної діяльності з метою підвищення її ефективності.

Застосовування навчально-педагогічних ігор у підготовці студентів дає можливість викладачеві виявити індивідуальні здібності кожного студента та його вміння працювати у колективі, з'ясувати рівень підготовки до професійної діяльності, зацікавити їх, виявити можливі проблеми та способи їх подолання в імітаційному режимі, аналізувати поведінку колег і робити відповідні висновки, здобуваючи при цьому необхідні професійні навички [3, с. 51–52].

Ефективність застосування ігор залежить, зокрема, від урахування

організатором умов навчальної діяльності та усвідомлення можливості виникнення низки проблем з метою їх запобігання. Так, у педагогічних іграх моделюється діяльність учителя і учнів (учителя іноземної мови у початковій школі). Важливим елементом є варіантність рішень майбутнього педагога в тій чи іншій ситуації, залежно від його знань, умінь та навичок.

Навчально-педагогічна гра має свої переваги та недоліки. Основною перевагою, на думку М. Воровки, є те, що зміщується акцент із “системи знань” на “систему формування навичок, умінь, способів поведінки”. Можливі труднощі можуть бути пов’язані з недостатнім рівнем комунікативної компетентності майбутніх педагогів, а також із тим, що учасники гри перебувають в умовній ситуації, коли поведінка ефективна, якщо студент володіє змістом і усвідомлює специфіку діяльності. У процесі гри може виникнути конфлікт думок та інтересів [1, с. 8]. Ускладнити навчання можуть деякі організаційні проблеми, зокрема відбір учасників гри (нездатність до ігрової чи групової діяльності певних осіб), невдалий розподіл ролей між учасниками гри, недостатній рівень підготовки керівника навчально-педагогічних ігор (відсутність чи недостатність теоретичних знань або невміння використовувати їх на практиці, нездатність до керівництва ігровим процесом тощо) [4, с. 68–73].

Перевагами педагогічних ігор (ігор із розподілом ролей) К. Лівінгстоун визначено максимальну активність студентів, зацікавленість та дисциплінованість, в той же час організаційні проблеми (потреба у зручному приміщенні, меблях для проведення ігор тощо) забирають багато часу, іноді позапланового [7, с. 43–53].

Перевірити ефективність навчально-педагогічних ігор ми мали змогу під час упровадження у систему підготовки вчителів іноземної мови в початковій школі спецкурсу “Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)”. Поступово на кожному з етапів підготовки фахівців ми використовували вказані вище методи, в тому числі навчально-педагогічні ігри (основними темами були такі:

“Урок як основна форма організації навчання іноземної мови”, “Консультація з іноземної мови”, “Ігровий гурток з іноземної мови”, “Конкурс як форма організації навчальної діяльності”, “Індивідуальні та парні форми організації навчальної діяльності молодших школярів”, “Групові й фронтальні форми організації навчальної діяльності молодших школярів”, “Дидактичні ігри з буквами та звуками на уроках іноземної мови”, “Лексичні ігри для вивчення іноземної мови”, “Орфографічні ігри”, “Граматичні ігри”, “Дидактичні ігри для розвитку навичок читання, аудіювання, мовлення, письма”). Плануючи проведення гри, ми послуговувались рекомендаціями П. Щербаня, описаними ним у праці “Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах” [6]. Ураховували, що виконання студентом ролі у грі дає йому змогу реалізовувати педагогічні функції, рости як особистість і фахівець, а також самоутвердитися у виборі професії.

Таким чином, кожен із етапів проведення навчально-педагогічної гри передбачав поступове формування в студентів професійних знань, умінь, навичок, їх підготовленості до розробки, організації з учнями й аналізу навчальної діяльності.

Важливим елементом вивчення спецкурсу стала самостійна та навчально-дослідна робота студентів як передумова творчої педагогічної діяльності, що є основою формування особистості, здатної самостійно ухвалювати рішення. Самостійна робота сприяла розширенню знань про особливості використання різних форм навчальної діяльності, потребувала творчого підходу. Застосовуючи таку форму взаємодії зі студентами, ми виявили, що вона сприяла формуванню дисциплінованості й відповідальності. Студенти опрацьовували підручники для навчання іноземної мови молодших школярів, навчально-методичне забезпечення, періодичні видання, дидактичні матеріали, комп’ютер, Інтернет та інші засоби навчання (за вибором студента); готували доповіді, реферати, дидактичний та роздатковий матеріал для організації навчальної діяльності, плани-конспекти уроків іноземної мови, плани

проведення гуртків, консультацій, конкурсів під керівництвом викладача, укладали портфоліо.

Підсумовуючи сказане вище, зауважимо, що у процесі вивчення спецкурсу ми виокремили послідовні стадії формування готовності майбутніх учителів іноземної мови початкової школи до організації навчальної діяльності молодших школярів:

- оволодіння теоретичними знаннями про навчально-виховний процес початкової школи;
- мотивація до організації навчальної діяльності молодших школярів та усвідомлення важливості використання дидактичних ігор у роботі з молодшими школярами;
- використання набутих знань на семінарських і практичних заняттях, у самостійній, навчально-дослідній, творчій роботі, під час навчально-педагогічних ігор та практики;
- формування професійних умінь і навичок організовувати різні форми навчальної діяльності молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови;
- аналіз результатів навчальної діяльності;
- планування організації різних форм навчальної діяльності.

Подальші напрями дослідження вбачаємо у вивченні засобів створення креативно-ігрового середовища у ВНЗ, у конкретизації умов підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів іноземних мов до роботи в дошкільних навчальних закладах та загальноосвітніх школах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воровка М. І. Ділова гра як засіб підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / М. І. Воровка. – Тернопіль, 2007. – 20 с.
2. Дівінська Н. О. Формування у студентів філологічних факультетів професійних умінь проведення навчально-педагогічних ігор : дис. ...

- канд. пед. наук : 13.00.04 / Дівінська Наталя Олександрівна. – К., 2006. – 214 с.
3. Ельбрехт О. М. Педагогіка вищої школи / Ельбрехт О. М. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 78 с.
 4. Игровое моделирование : методология и практика / [редкол.: Л. Г. Борисова, В. Ф. Комаров, Б. П. Кутырев]. – Новосибирск : Наука, 1987. – 231 с.
 5. Творчість учителя іноземної мови / [за ред. М. Я. Дем'яненко]. – К. : Радянська школа, 1978. – 124 с.
 6. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах : навч. посібник / Щербань П. М. – К. : Вища школа, 2004. – 2007. – 207 с.
 7. Livingstone C. Role Play in Language Learning / Carol Livingstone ; [предисл. и прилож. Н. И. Гез]. – М. : Высш. шк., 1988. – 127 с.

Tamara Marchiy-Dmytrash. The creative-playing sphere formation as a condition of effective foreign languages teachers' of primary school training.

The creative-playing sphere as an important part of a foreign language teacher's of primary school training is characterized in the article. The attention is paid to the educative-pedagogical games, their role in the forming of teacher's readiness to foreign language teaching of junior pupils is analyzed.

Key words: *foreign language teacher, professional training, primary school, educative-pedagogical game.*